

LISI O UPU – SAMOAN VOCABULARY AND STRUCTURES LIST

O le pepa fa 'aopoopo lenei,ua aofia uma ai upu mai le vaega 1 –5 o le *Ta 'iala o le Gagana Samoa i Niu Sila* faatasi ai ma upu mana 'omia ina ia mafai e tamaiti ona ausia sini fa 'ata 'atia o lo 'o ta 'ua i lenei fa 'amatalaga.

[This appendix includes all the vocabulary in Levels 1 –5 of *Samoa in the New Zealand Curriculum* plus additional vocabulary needed to allow students to meet the objectives set out in the level one achievement standards.]

SI 'OSI 'OMAGA - Aiga/Aganuu/Lotu/A 'oga/Taalogalua/Galuega/Tofi

Aiga

tamä, tinä, pepe, tama, teine, tuafafine, tuagane, uso, tinä matua, tamä matua, lo 'omatua, toea 'ina, tei, sole, suga, tausoga, tuagane o lou tinä, tuafafine o lou tamä, uso o lou tinä, uso o lou tamä, tinä o lou tinä, tamä o lou tamä, tinä o lou tamä, tua 'ä, mätua o mätua, fanau, fanau a fanau, avä a le tuagane, tane, to 'alua, atali 'i, afafine, tama fai, uso matua, uso la 'itiiti, mäsaga, ulumatua, ui 'i, tamavavae, tamatausi, tamatama, tamateine, matai, tautua, va fealoga 'i, taligämälö, tala 'aga, faigä 'ai, taumafataga, taule 'ale 'a, papa, mama, fafine, tamäloa, ali 'i, tama 'ita 'i, uö, uö tama, uö teine, faletua, tausi.

Fale

fale, potumoe, potu 'ai, potumälölö, faletä 'ele, faletusi, faletalimälö, falefono, falea 'oga, faleuila, fale 'ese, falela 'itiiti, fale aiga, faletupe, falepovi, falefalaoa, falefaigaluega, fale 'oloa, falei 'a, faleoti, faleta'avale.

Taumafa

pisupo, pata, falaoa, ti, kofe, sipuni, kapisi, 'apu, moli, fai, kukama, talo, ta 'amü, ufi, umala, pateta, aniani, käloti, aniani Saina, lialia, sapaui, 'ulo, tipoti, 'ogäumu, pusa 'aisa, asu, susu, siamu, sisi, sösisi, suafa 'i, kokoalaisea, koko Samoa, köpai, pani, panikeke, tonati, pinati, masi Saina, masikeke, masi Samoa, falaoavine, asikulimi, kulimi, kale, suai 'a, sosi.

Faletä 'ele

pulumu fuluipu, pulumu fulunifo, pulumu salufale, salu, masini tämea, pauta tämea, fasimoli, pulu tä 'ele, solotä 'ele, solomata, sololima, solovae, tipoti, pesini.

Umukuka

naifi, tui, sipuniti, 'o 'e, nofoa, laulau, nofoa 'ai, sefe, 'apafafano.

Potumoe

ki, tapë, moega, 'iemoega, 'ie 'afu, 'iesolosolo, puletasi, 'ie 'ie, 'iefaitaga, lavalava, ofutino, 'ietoga, 'ofumoe, 'ofutä 'ele, 'ofula 'itiiti, 'ofuveloto.

Fale

mitiafu, fusiua, totini, se 'evae, se 'evae tosotoso, vali, valilaugutu, sapelu, nofoa fa 'alue, letiö, televise, to 'i.

Mea 'ai

tamato, pi, laumoli, kapisivai, lakisi, letusi, taga, tagalapisi, niu, mago, otaota, vai, vaiinu.

Vailä 'au ma Mea 'ai

vailä 'au, vaimili, vaiauli, vai 'aisa, vaisuamalie, 'eleni, pilitati, samani, 'apapï, kemupai, masima, suka, pepa, fa 'amanogi mea 'ai (spices), 'apamoa.

Lagona

fiafia, 'ata 'ata, fa 'anoanoa, alofa, ita, fa 'a 'ü 'ü, fa 'asiasia, fa 'avauvau, 'oli 'oli, osooso (fa 'amaualuga), to 'atäma 'i, fefe, mafatia, o 'otia, se 'etia, mata 'ü, mata 'u, matamuli, fiasili, fiapoto, mimita, matamuamua, fiatagata, fiamauualuga, taufa 'aleaga.

Tu ma Amioga

fa 'aaloalo, lë migao, fa 'amaualuga, lotomauualalo, ulavale, filëmü, tausa 'afia, fiatagata, fiata 'uta 'ua, fiamalosi, fa 'ateteine, fa 'amänaia, fiapälagi, fiailoa, fiatamaleaga, fiatama 'autü, fiapule, paië, tö 'aga, filigä, tauivi, sogasogä , tautalaitiiti.

Galuega

faiva, tiute, galue, faigaluega, ofisa, foma 'i, faiao 'ga, leoleo, polöfesa, 'avepasi, tamaitia 'oga, inisia, palama, tufuga, kamuta, samala, teine foma 'i, fa 'inifo, foma 'itipitipi, foma 'imanu, lomitusi, pailate, kapeteni, auva 'a, aufaigaluega 'aveva 'alele, kuka, fa 'atau 'oloa, talitupe (cashier)su 'etusi, okika (auditor)ali 'i pule, tama 'ita 'i pule, fa 'atonusili, fa 'amasino, löia, peilifi (bailiff), 'aveta 'avale, 'avenofoaafi (train driver)tautai, tusiata, pu 'eata, palemia, faipule, minisitä, failautusi, ta 'ita 'ifono, tusitala, tagata fa 'asalalau (announcer), talitelefoni, pätele, faife 'au, fesoasoani, taupousä, felela, faipese, tamapese, ta 'ita 'ifa 'aili, fa 'aili, teinepese, ta 'ita 'ipese, fuataimi, täla 'au, tä 'okeni, fatutala, tusitala, fatusolo, fa 'amatala 'upu, fa 'aliliu 'upu, 'otiulu, teine tausima 'i, tama tausima 'i, foma 'imata, fa 'atösaga, tauläsea, failauga, tätatau, se 'epapa, falelalaga, faitino ta 'avale, pamu penisini.

Veape (Verbs)

alu, sau, su 'isu 'i, nofo, tu, savali, tautala, ave, tago, 'aumai, tuu, ligi, söia, 'aua, fai, ki, faitau, tä 'ele, solo, fa 'amamä, teu, fulufulu, fa 'avai, fa 'avela, fisi, tipitipi, sa 'eu, fa 'asuka, fa 'amasima, seti, tofotofo, tapena, avatu, avane, salu, fu 'e, 'oti 'oti, gaugau, 'äuli, tatä, fa 'amamä, fa 'atautau, totolo, tu, fa 'atulou, ma, mafaufau, manatu, lagona, fesili, fa 'aali, talanoa, tali, fasi, po, to 'otuli, tu 'i, soli, popö, usu, pese, lamu, gali, folo, mole, laoa, fogi, sogisogi, fa 'alogo, moe, tuai, tamo 'e, tu 'itu 'i, ta 'agulu, töë, 'ata 'ata, pisa, leotele, tagi, fa 'ataiö, leoleoä, misa, fusu, tali 'upu, pi 'i, kiki, tusitusi, va 'ai, ta 'afilu, milimili, ta 'avalevale, fofö, fusi, tului, 'e 'ë, pa 'ö, fa 'alue, osooso, luelue, tatü, futi, momono, tapuni, tatala, ufiufi, susu 'e, susü.

Soäveape (Adverbs)

fa 'agesegese, vave, luma, tua, luga, lalo, totonu, fafo, sesë, sa 'o, leotele, leomalie, auë, matagä, malie, lelei, fa 'ano 'uno 'u, televave, telegese, nei, loa,

filēmü, lēmü, fa 'avave, fa 'aaloalo, malie, mälü, tumu, 'afa, fa 'ala 'iitiiti, fa 'atele, mäe 'a, natinati, mamä, fa 'apato, mago, fa 'amanifi, tigäina, fa 'amafolafola, fa 'apepe, saosaoa, loloto, mamao, 'autü, alofa, fa 'atauva 'a, vaivai, fa 'anoanoa, fiafia, fa 'avauvau, maotua, faigatä, faigofie, fou, tuai, manino, toto 'a, samasamanoa, fa 'ali 'i, mo 'amo 'a, mamafa, leaga, pala, seu, po, atoa, lè mafaufau, leoleoä, na 'uä, so 'o, lotulotu.

Soänauna (Adjectives)

masoa, matuitui, täua, fa 'anoanoa, tigä, moni, lanu 'ese 'ese, loloto, papa 'u, mäfiafia, mänifinifi, talatala, patupatu, ma 'ai, manogi, 'aulelei, 'auleaga, puta, mänaia, läpo 'a, umi, maualalo, maualuga, silika, pu 'pu 'u, felesi, fou, toto 'a, manino, popole, fa 'amaualuga.

Upu Fa 'asino (Prepositions)

luga, lalo, luma, tua, tafatafa, fafo, ifo, a 'e, totonu, va, talaane, ia, 'ia, 'iä (to), aga 'i (towards), ai, ane, mai, atu.

So 'ofuai 'upu (Conjunctions)

Because: auä, ina ua, leaga, ona o

But: 'ae, a

Nevertheless: 'ae peita 'i

If: pe 'ä, pe 'afai, pe 'ana

While: 'a 'o

When: ina ua

However: vaganä, 'ae peita 'i

Until: se 'iloga, se 'i vaganä

Despite: e ui lava, e ui ina

As well as: i le ma lea.

Veape (Verbs)

taumafa/tausami, töfä, fa 'amälü, susü, afio, maliu, maleifua, saunoa, fetalai, silasila, fa 'aofoga, alaala, tatafi, laulelei, gäsese, soisoi, tutulu, tu 'umälö, usufono, masoe.

Nauna (Nouns)

susuga, afioga, töfä, faletua, tausi, nofoaalo, feagaiga, töfäga, ava, maota, laoa, malu, malumalu, ala, gasegase, maliu, tama 'ita 'i, ali 'i, tatau, malu, 'aumaga, sa 'oao, potutöfä, tunoa, 'o 'e, ao, fofoga, 'a 'ao, laualo, lauao, oloa, fogifogi, meaituä 'olö, ta 'apaepae, manufata, i 'amaimoana, filiga, ta 'ifau, gose, iole, tä 'aifä, fuäuli, lili, soesä, mau, solo, maketi fou, kolosë, laufala, lau 'ie.

UPU O FAIÁ (POSSESSIVE PRONOUNS)

For singular nouns

For plural nouns

1. Definite

Singular Possessive Pronoun

lo 'u, la 'u

my

o 'u, a 'u

lou,lau	your	ou,au
lona,lana	his/hers/its	ona,ana

Dual Possessive Pronoun

lo tä,la tä	our (2)	o tä,a tä
lo mä,la mä	our (2)	o mä,a mä
lo lua,la lua	your (2)	o lua,a lua
lo lä,la lä	their (2)	o lä,a lä

Plural Possessive Pronoun

lo tätou,la tätou	our	o tätou,a tätou
lo mätou,la mätou	our	o mätou,a mätou
lo tou,la tou	your	o tou,a tou,o outou
lo lätou,la lätou	their	o lätou,a lätou

2.Indefinite

Singular Possessive Pronoun

so 'u,sa 'u	my	ni o 'u,ni a 'u
sou,sau	your	ni ou,ni au
sona,sana	his/hers/its	ni ona,ni ana.

Dual Possessive Pronoun

so tä ,sa tä	our (2)	ni o tä ,ni a tä
si a ta	our (2)	si a tatou
si a mä	our (2)	si a matou
so mä ,sa mä	our (2)	ni o mä ,ni a mä
so lua,sa lua	your (2)	ni o lua,ni a lua
so lä ,sa lä	their (2)	ni o lä ,ni a lä

Plural Possessive Pronoun

so tätou,sa tätou	our	ni o tätou,ni a tätou
so mätou,sa mätou	our	ni o mätou,ni a mätou
so tou,sa tou	your	ni o tou,ni a tou
		ni o outou,ni a outou
so lätou,sa lätou	their	ni o lätou,ni a lätou

List of Grammatical Structures

- One verb sentence
Sa alu le tama,i le lotu.
tm verb subject object
- One verb sentence
O le tama sa alu i le lotu.
tp ia subject tm verb object
- Two verb sentence
Sa alu le tama i le lotu ina ua ta le logo.
tm verb da subject pr da object conjunction verb object

- One verb sentence and adjective (vs+ad)
Ua sau le pasi mümü.
tm verb da subject adjective
- One verb +subject +adjective +object
Ua sau le pasi samasama mai le taulaga.
tm verb subject adjective prep ' da object
- One verb +adverb +subject +object
E ita tele le toea'ina i le pisa.
tm verb adv da subject pr da object
- Two Verbs +subject +object
O lo o alu le teine e faatau se falaoa.
tm verb da subject tm verb ia object